

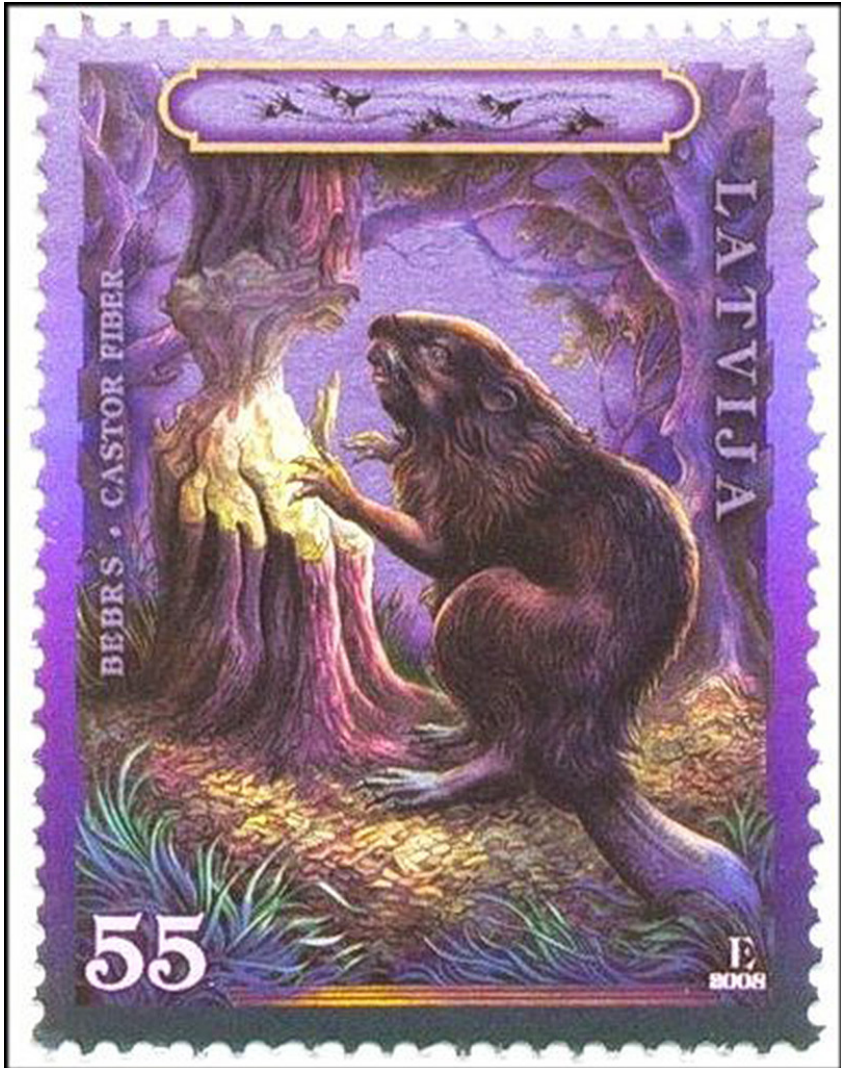
Pris: 30 kr.

Foreningen Danmark-Letland

Nr. 1 marts. 2023 31. årgang

ISSN 1901-5720

Indhold

En gnaskende gnaver	3
Lægen og sprogforskeren	12
Valbysognenes Letlandssamvirke	16
Generalforsamling	20
Rite Højskoles års brev 2023	23
Letlands guldreserver	28
Nyheder fra Liaa	42
Bestyrelsen	52
Foreningen....	53
KALENDER for 2023	55

Den lettiske ambassadør Inga Skujina modtages af dronningen og prinseparret ved nytårskur for diplomatiet. Foto: Hasse Ferrold

Forsidefoto: Lettisk frimærke med bæver. Kilde: Latvijās Pasts.

Deadline for næste nummer er 1. juni 2023

En gnaskende gnaver

Bæverne i Letland

af Per Nielsen

Hvis du har gået tur i parkerne langs kanalen omkring Rīgas gamle bydel, har du måske undret dig over, at der er sat jerngitter rundt om de fleste af træerne. Det er ikke fordi, at børnene ikke må kravle op i træerne, eller at hundene ikke må lette ben her. Det er ganske enkelt for at beskytte træerne mod bæverne. Jo, der lever bævere ved kanalen. Bæveren har tænder, der er lige så effektive som en økse. Et træ med en diameter på 13 cm kan en bæver fælde på 13 minutter. Om sommeren kan man, hvis man er heldig, observere bævere langs hele kanalen, men ofte bliver de i nærheden af deres huler. Bæverne i Rīga har vænnet sig til menneskene, men de er for det meste aktive om natten, og det sker, at de laver ravage i byens parker, hvor de gnasker i træer og buske. Den samlede bæverbestand i Rīga er ukendt, men siden 2001 har man registeret, at der bor bævere i skrænterne ved kanalen omkring den gamle bydel, bl.a. nær operabygningen. Et problem, der fra tid til anden diskuteres i Rīgas byråd.

I 2010 udskrev byrådet ligefrem en konkurrence om den bedste idé til en løsning af bæverproblemet. Et resultat af konkurrencen blev, at man valgte at beskytte træerne i parkerne langs kanalen med metalgitter. Nu er der opsat 42 sådanne bæverbeskyttelsesgitter langs kanalen.

Man begyndte også at fodre bæverne. En medarbejder ved Rīga Zoo fodrer bæverne i Rīga-kanalen med pilegrene to gange om ugen. Bæverne bliver fodret med grene, der først har været en tur på giraffernes menukort. Girafferne spiser nemlig kun toppen af grenene, mens bæverne bedst kan lide barken. Det er en forholdsvis dyr løsning, og det har ikke medvirket til at reducere bæverbstanden i byen.

Bæveren er en tålt, men ikke alle steder en velkommen gæst i

Den europæiske bæver (Castor fiber). Bæver på lettisk = bebrs, som betyder "den brune". Foto: Wikipedia.

tegn, og desuden var det ulovligt at sætte denne type fælder inden for bygrænsen.

Den europæiske bæver (Castor fiber), er den største gnaver i Europa. En bæver kan blive mellem 95 og 135 cm i kropslængde og veje mellem 15 og 35 kg – og dens hale er ca. 30 cm lang. Bæveren er 100% vegetar. Den spiser vandplanter, skud og knopper samt bark og blade af løvtræer. En bæver kan blive 20 år gammel. Det er monogame dyr og en typisk bæverfamilie kan tælle op til ti individer.

Bæveren lever fortrinsvis i vand og er god til både at svømme og dykke. Findes der ikke en naturlig sø, laver bæveren den selv. Den finder et lille vandløb, som den stemmer op ved at bygge en stor dæmning, en sindrig og imponerende konstruktion, der holder vandet tilbage. Derfor kaldes bæveren også "naturens ingeniør".

At bæveren engang var et vigtigt dyr i Letland, vidner de mange stednavne om, f.eks. Beбри, Bebrīši, Vecbeбри, Bebronī, Bebrinka, Bebruleja, Bebrupe, Bebrukalns og Bebrene. Bæveren har også sat sine spor i de lettiske folkeviser dainas, hvor dyret tillægges gode egenskaber så som visdom og kreativitet, og det smukke skind lovprises. Men i det lettiske sprog har bæverne ikke genereret mange synonymmer. I synonymord-

byen. I efteråret 2015 blev en lokal 30-årig mand anholdt for at have sat bæverfælder i forstaden Bīķernieki. Den anholdte havde ikke noget jagt-

bogen, der er der stort set kun udtrykket ”kert bebrus”, som direkte oversat betyder ”at fange bævere”; men meningen er, at man forsøger at narre nogen. Et udtryk, som i dag kun sjældent bruges. Bæverne optræder heller ikke nævneværdigt blandt de saftige lettiske slangord for de kvindelige kønsdele, som de ellers gør både på dansk og engelsk. Men det gør derimod egernet, selvfølgelig i den diminutiv form – väverite.

Bæverne kom til Østersøområdet for cirka 10.000 år siden.

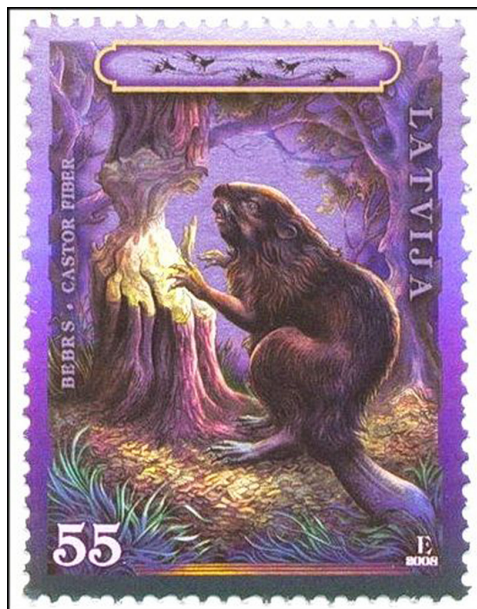
Menneskene i regionen har nydt godt af bævernes pels og kød lige siden. De ældste tegn på at mennesker har jaget bævere i Letland kan dateres helt tilbage til yngre stenalder for omkring 5.000 år siden. På stenalderbopladsene i Kaulenkalns og Zvejnieki udgør bæverknogler 66 % og 59 % af alle fundne dyreknogler ved de arkæologiske udgravninger. Kød, og især den værdifulde pels var eftertraktet både i stenalder, bronzealder og jernalder.

I middelalderen var udviklingen bestemt ikke i bæverens favør. Det er således, at bæveren under halen har to kirtler, som udskiller et duftstof, der kaldes bævergejl. Bæveren bruger duftstoffet til at markere sit territorium med. I middelalderen mente man, at bævergejl havde helbredende egenskaber. Stoffet blev nærmest betragtet som et mirakelmiddel, der kunne kurere alt fra tandpine og veer til psykiske lidelser, gigt og impotens. Der var meget overtro knyttet til bævergejl, og det indgår i talrige formler i Cyprianus, heksenes såkaldte sortebøger. Bævergejl blev sin vægt værd i guld i 1700- og 1800-tallet. Letland hørte i denne periode under det russiske zarrige, og et gram tørret bævergejl kunne nemt kostede fem guldrubler.

Bævergejl bruges i nyere tid som ingrediens i parfumer samt føde- og drikkevarer, bl.a. også i cigaretindustrien, for at forbedre smagen og lugten af cigaretterne, fordi det besynderlige stads fra dyrets rumpe både har umami-effekt og dufter godt. Fordi bæveren lever store dele af sit liv under vand, har den en pels, der både er tæt og varm, foruden at den er vandafvisende. Det gør skindet velegnet til fremstilling af jakker, frakker, hatte og andre pelsprodukter. I det 15. og 17. århundrede var bæverhatte højeste mode. Konsekvensen af denne

intense udnyttelse var, at bæverjagten blev intensiveret. Det betød, at der stort set ikke var bævere tilbage i det nordeuropæiske område i slutningen af 1800-tallet. Den sidste vilde bæver i Letland blev aflivet ved floden Rauza nær Smiltene i starten af 1870'erne. Herefter var bæverne fraværende i Letland i over 50 år.

Bæverne er vendt tilbage til Letland. De kom dog ikke af sig selv. I 1928 importerede den lettiske regering to bæverpar fra P.M. Jenssen i Norge (den mand, der reddede bæverbestanden i Nordeuropa; men det er en helt anden historie). De to bæverpar blev sat ud i Stende-floden i Ugale skovdistrikt. Da bæverne var blevet sat ud i naturen, forbød man al fiskeri og endda at gå ture langs floden i deres habitat. Med en særlov blev bæverne erklæret for statsejendom: indfangning eller skydning af bævere kunne straffes med fra 1 til 6 måneders fængsel eller give bøder på fra 500 til 1000 lat. I 1935 blev et af de norske bæverpar flyttet til Lipsa, en biflod til Rauza-floden, hvor de faldt godt til. For at fremme bæverbestanden

*Lettisk frimærke med bæver.
Kilde: Latvijas Pasts.*

blev P.M. Jenssen i 1938 inviteret til Letland for at fortælle lokalbefolkningen, hvordan man omgikkes bævere.

I sovjettiden, nærmere betegnet juli 1952, blev fem par sorte eurasiske bævere hentet til Letland fra Voronezh naturreservat i Rusland nær Ukraine. I bytte fik Voronezh Naturreservat nogle af de norske bævere. De nye bævere blev fordelt i Kurzeme fortrinsvis ved områderne omkring søerne Kaņieris, Uzma og Engure. I 1975 begyndte man at indfange bævere fra disse områder med det formål at

flytte dem til Gauja-dalen og andre steder i Vidzeme.

I 1980 blev det samlede antal bævere i sovjetrepublikken Letland anslået til omkring ti tusinde. Bestanden var nu vokset så meget, at det igen blev gjort lovligt at jage bævere. Et bæverskind af god kvalitet kunne dengang indbringe mellem 100 og 120 rubler, hvilket på det tidspunkt svarede til en månedsløn for en almindelig kontoransat.

Sovjetunionens sammenbrud i 1991 var godt nyt for bæverne. I det kaos der fulgte, blev plejen af skove og vådområder forsømt og samtidig faldt markedsprisen på bæverskind drastisk. Bæverne fik lov at være i fred og som følge heraf voksede Letlands bæverbestand i perioden fra 1992 til 2010 med et tempo, som kun kan gøre den nuværende lettiske indenrigsminister grøn af misundelse (sagt med reference til min artikel om Letlands faldende befolkningstal i det forrige nummer af bladet) – fra cirka 20.000 til næsten 90.000 individer. Bæveren trives godt i Letland, hvor 53,8 % af landets areal er skov, 3,9 % er moser, der er over 12.000 floder og åer og omkring 3.000 større og mindre søer.

Bæveren er blandt de fredede arter i Europa, men EU har tilladt bæverjagt i de tre baltiske lande og Polen. Ulve, los, ræv og hunde er bæverens naturlige fjender, men her er det ikke nok til at regulere bestanden og holde den nede på et bæredygtigt niveau. I Letland må bæverne jages fra 15. juli til 15. april. Lodsejere med jagttegn må jage bævere på egen grund, ellers kræver det særlig tilladelse, og jægeren har pligt til at anvende kød og skind fra den døde bæver.

Siden jagtsæsonen i 2009/2010, hvor bæverbestanden i Letland var på sit højeste med 89.474 individer, viser de indsamlede data, at bæverbestanden gradvist er faldende som følge af en målrettet jagt for at mindske de skader, som bæverne udretter på folks træer og marker. De seneste 10 år er der blevet indfanget eller skudt mellem 22.000 - 30.000 bævere i Letland hvert år. Valsts meža dienests (Statens Skovvæsen) anslår, at der nu er 62.312 bævere i Letland, hvilket nærmer sig et niveau, der er passende både for skovbrug og landbrug. En bæverfamilie er sjældent en velkommen nabo hos landmænd og skovejere. En bæverdæmning kan sætte mange

marker med god landbrugsjord under vand eller forvandle et stort skovareal til sump. En snedig måde at slippe af med bæverne på er ved at lægge et drænrør på siden af dæmningen, så vandet ikke stemmes op, men løber videre. Det forvirrer bæveren, og til sidst opgiver den sit ingeniørprojekt og flytter til et andet sted.

Hvis man holder af træer, kan det være træls at få en bæverfamilie på besøg. Ingrida, en af mine gode bekendte i Letland, har fortalt mig en pudsig historie. Hun og hendes mand havde i mange år et dejligt sommerhus i et naturskønt område ved Jūrkalne mellem Liepāja og Ventspils. En morgen i sommerhuset var manden taget på arbejde efter de havde haft et skænderi om et eller andet ligegyldigt. Ingrida gik ud for at se til de frugttræer, som hun i flere år havde plejet og passet. Og hvad ser hun! Hele rækken lå ned på stribe, som var de lige blevet fældet med en økse. Hvis hun før var sur, var hun nu rødglødende af raseri. Kunne manden virkelig være så gemen! Da han kom hjem, nægtede han selvfølgelig alt. Tidlig næste morgen blev sagen opklaret. Bæverfamilien kom nemlig tilbage for at se, om der var mere at gnaske i.

Det er ikke kun sommerhusene i Jūrkalne og parkerne i Rīga, der har problemer med bævere. I efteråret 2022 var den gal i Latgale i herregårdsparken Preiļi, der dækker over 40 hektar. Bæverne var flyttet ind i parkens damme og begyndt at bygge dæmning. Det er gået hårdt ud over parkens mange gamle træer. Ejeren har ikke kunnet få tilladelse til at jage de uønskede beboere i parken. Det er en sag, der har trukket overskrifter i de lettiske medier.

Bæveren er kendt for at være et aggressivt dyr, der beskytter sit territorium, sin familie eller sig selv.

Det sker faktisk, at bævere angriber mennesker. I 2016 var der et bæverangreb i Daugavpils, Letlands næststørste by, der gik World Wide i medierne. En mand, som gik sig en tur i byens gader sent om aftenen, blev pludselig angrebet af en bæver. Han nåede ikke at fatte, hvilken fare, han befandt sig i, før bæveren havde sat tænderne i hans ene ben. Han faldt i forvirringen og måtte blive liggende på jorden. Bæveren holdt ham som gidsel og bed, hvis han forsøgte at rejse sig. Manden

kunne heldigvis bruge sin mobiltelefon og forsøgte at tilkalde redningstjenesten, men de troede ikke på hans forklaring og lagde på. Desperat ringede han til en ven, og det lykkedes til sidst at overtale vennen til at komme og redde ham ud af den pinlige situation. Det gik dog hverken værre eller bedre end at vennen undervejs blev stoppet af politiet for at køre for stærkt. Politiet havde noget svært ved at godtage forklaringen om, at han kørte hurtigt, fordi det hastede med at nå frem og befri en ven, der blev holdt som gidsel af en bæver. Først efter en spiritusprøve, fulgte politiet modvilligt med til gerningsstedet. Politiet fandt manden, der stadig blev holdt som gidsel af en tandbevæbnet terrorist, som tydeligvis også var fjendtligt stemt over for ordensmagten. Politiet måtte tilkalde forstærkning for at få en fredelig løsning på gidselsituationen. Dyret var jo fredet! Den aggressive bæver valgte til sidst at flygte, da overmagten syntes for stor. Offeret slap med skrækken, men var rystet og måtte sys med 15 sting i benet. Heldigvis er det sjældent, at det går så galt, når mennesker møder en gnaven bæver; men man skal altså passe på og holde god afstand. Bæveren leverer ikke kun et fint skind og den efterspurgte bævergejl. Bæverkødet kan også spises, og har en ret speciel smag. Bæverpølser og røget bæverhale er en delikatesse. I

Letland kan man købe bæverkød på dåse. Restaurant 1221 i Rīgas gamle bydel har bæver på menuen, men det er ikke billigt. Rīga har sin egen bævermaskot “Rīgas bebras”, som optræder ved festlige lejligheder.

I 2020 blev bæveren endog kåret som *Lettsk bæverkød på dåse*. Foto: Per Nielsen.

årets dyr i Letland. Året efter, i 2021, var bæveren Čāpiņš fra Riga Zoo i mediernes søgelys. Čāpiņš' historie begyndte otte år tidligere i Talsi-regionen, hvor lokale folk havde reddet den stakkels bæverunges liv og bragt den til den zoologiske have. Nu flyttede bæveren til en zoologisk have i Holland, hvor der var et flot bæveranlæg med dam, og hvor der gik en fyrig hanbæver rundt og bare ventede på en sød lille bæverkone, som han kunne bygge dæmning sammen med.

Trods al bøvlet er bæveren et populært dyr i Letland. Man kan

f.eks. tage på bævercamping Laivotājs Bēbrs ved floden Abavas.

Bæveraskebæger. "LatBel", Rīgas Porcelāna Rūpnīca, ca. 1980. Foto: Per Nielsen.

Men nu har Rīgas byråd åbenbart fået nok. Der er flere hundrede bævere i hovedstadsområdet, og bestanden vokser hurtigt på grund af få naturlige fjender. Specialister har fastlået, at bæverne er overalt i byen, hvor der er vand, f.eks. i

Dreilīņupīte, Šmerlupīte, Mārupīte, Piķurga og Bišumuižas. Bævere lever også i områder, hvor der ikke er vand, men der ikke er langt til vand, f.eks. i Lucavsala, Ķipsala, langs Bullūpi, nær Ķīšezer og i nærheden af Jugla-søen. Bæverne bygger dæmninger, oversvømmer store områder, fælder eller beskadiger talrige træer. Skaderne er ikke bare et irritationsmoment, men giver også betydelige økonomisk tab for både kommune og borgere.

Kommunen rydder jævnligt dæmninger lavet af bævere (ca. en gang hver anden uge). I de seneste tre år er der brugt mere end 27.000 euro på at fjerne bæverdæmninger samt at fælde træer, der er beskadiget af bævere. Men bæverne er hurtige til at genopbygge de dæmninger, der er blevet fjernet. Bæverne er et dyrt bekendtskab. For at løse problemet med det

voldsomt stigende antal bævere i byen, har Jagtkoordinations-kommissionen i Rīga byråd enstemmigt vedtaget at reducere antallet af bævere ved at hyre en jæger, for det er kun jægere, der kan få licens til at regulere bestanden af de frede dyr. Det nytter ikke at flytte bæverne et andet sted hen ude i naturen, da de så bare forårsager tab for landmænd og skovejere dér, hvor de sættes ud. Derfor er det blevet besluttet, at en del af de bævere, der lever i udkanten af Rīga, skal fanges ved hjælp af fælder. Det er ikke planen at fange alle bæverne, kun at bringe byens bæverbestand ned på et tåleligt niveau. Der er blevet indgået kontrakt med en jæger, som skal fange bævere i Rīga indtil udgangen af 2024. Kontraktbeløbet lyder på 30.000 euro (i gennemsnit 1.250 euro om måneden), og det er planen, at der skal fanges 60 til 80 bævere i løbet af perioden. Jægeren skal ifølge kontrakten fange bævere i fælder, der løbende skal kontrolleres samt bortskaffe de indfangede dyr. Jægeren skal desuden kortlægge bæver-

RĪGAS DOME

RĪGAS DOMES DEPUTĀTS

Rātslaukums 1, Rīga, LV-1050, tālrunis 67026058, e-pasts: depu@riga.lv

Rīgā

#REG DATUMS# Nr. #REG NUMURS#

Uz _____ Nr. _____

Rīgas domes Mājokļu un vides komitejas
priekšsēdētājam **S. Vancāne**
kmv@riga.lv

Par jautājuma iekļaušanu komitejas sēdē

Pagājušajā nedēļā publicējām telpā tika publicēta informācija par to, ka Rīgas pilsētas pašvaldība plāno likvidēt bebru saimes - <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/vide-un-dzīvnieki/riga-veido-veidus-pret-dzivnieku-putras-uzsanasai-a495767/>, sākotnēji bebbri tiks izkerti ar slazdu palīdzību, bet pēc tam likvidēti.

Nemot vērā, ka tā nav humāna rīcība pret dzīvnieku, būtu jāspēj šis jautājums risināt alternatīvā veidā, **tāpēc lūdzu iekļaut šo jautājumu izskatīšanai tuvākajā Komitejas sēdē, t.i. 21.02.2023.**

Papildus lūdzu uzaicināt pārstāvi no Mājokļu un vides departamenta, lai deputātiem būtu iespēja arī iepazīties ar bebru monitoringa rezultātiem, kuriem 2022.gadā bija speciāli izdalīts finansējums, kā arī, lai apspriestu alternatīvus risinājumus bebru postījumu mazināšanai.

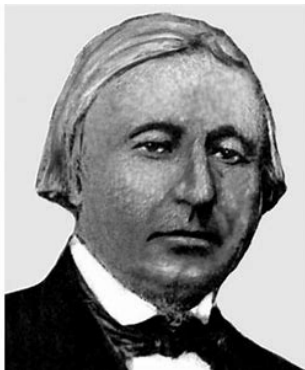
*Rīga byråds beslutning om at lade en jæger
likvidere bæverne. Kilde: Twitter*

nes levesteder og skadesteder, foretage bæverobservationer med vildtkameraer, og de indsamlede oplysninger skal afleveres til kommunen til nærmere analyse. Det må siges at være en kommunal beslutning, der har skabt røre i bæverdammen.

Lægen og sprogforskeren

Juris Bars

Af Olav Ernstsén.

Juris Bars var læge og sprogforsker. Han blev født den 23. februar 1808 i Dobeles Distriktet som søn af en smed. Allerede i en tidlig alder mistede han sine forældre, men alligevel lykkedes det ham ved egne og slægtnings hjælp at komme ind på Jelgavas Gymnasium. Han var da 23 år gammel, og eftersom midlerne var små, måtte den unge Juris tjene penge ved at undervise i matematik samt ved andet arbejde.

Efter at have afsluttet eksamen på gymnasiet i 1833, tog han til Terbatas Universitet for at studere medicin, og i 1842 fik han sit eksamensbevis og kunne nu kalde sig læge.

Fra 1842 til 1844 arbejdede han som læge i Zagare i Litauen. Her bliver han gift med Aleksandra Bidermane, som han får 6 børn med, 5 døtre og en søn. Da arbejdet som læge i Dundaga blev ledigt, søgte han denne stilling, og var den ud af 26 ansøgere i Bars, der blev valgt til at bestride arbejdet som læge i Dundaga, som dengang var det største lægedistrikt i Letland.

Juris Bars har på et eller andet tidspunkt ændret sit navn, thi han er døbt med navnet Georgs Heinrichs Bars. Juris Bars har senere i sit liv udtalt, at de 11 år han virkede som læge i Dundaga var de skønneste og mest positive år i hans liv. Lægeboligen var rummelig og bekvem, og den flotte lægebolig lå på et naturskønt sted nær en mølle.

Endnu den dag i dag kalder Dundaga borgerne stedet for

Doktordalen, og når åen gik over sine bredder, førtes blade og små grene op i haven.

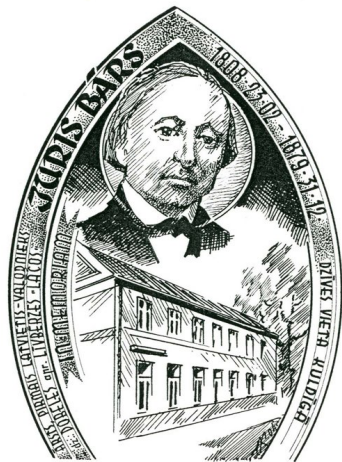
Arbejdsbetingelserne for Juris Bars var gode i Dundaga, dog krævede det en særlig udholdenhed, på grund af lægedistrik- tets størrelse. Det fortælles, at af og til kom der sågar patient- ter fra Jurmala til lægepraksissen i Dundaga.

Ved siden af sin lægegerning var han meget optaget af at udforske det lettiske sprog. Netop hans omfattende arbejde med at udforske lettisk skulle senere vise sig at komme ham til ære. Ja, Juris Bars blev den første lettiske sprogforsker, ja, lægen fra Dundaga har slået sit navn fast blandt mange lingvister.

Lettisk er rent historisk set blevet skrevet med et system, der har sin basis i de tyske fonetiske principper. I starten af det 20. århundrede erstattedes det så af et fonetisk system tilpas- set det latinske alfabet. Der findes 33 bogstaver i det lettiske alfabet. Vokalerne A,E,I og U findes med og uden streg. Det er strengen over de 4 vokaler, der markerer den lange form. Det er Juris Bars opfindelse, ligesom at præcisere det tætte og brede E.

Medens Juris Bars arbejdede i Dundaga, var han også den første, der gendigtede flere kendte russiske fabler af Ivan Krilov. Interessen for fabler fik ham også til at skrive fa- bler, blandt andet Sunu draudziba - Hundenes venskab og Vilks un Lacis - Ulven og bjørnen.

I 1840-erne arbejdede han aktivt for Det Lettiske Litterære Selskab, men senere, da det litterære selskab skiftede politisk retning, gik han imod dette kursskifte. Det havde også den følge, at Bars afbrød sine omfattende lingvistiske arbejder.

I 1855 røg Juris Bars i konflikt med baron Ostenzakis, og det var grunden til at han valgte at forlade Dundage. Det var et meget trist øjeblik for Dundagas trofaste borgere, som holdt meget af Juris Bars.

Inden Juris Bars forlod Dundaga, troppede en stor menneskeskare op foran lægeboligen, og en ung snedkerlærling Fricis Adamovics læste et særligt komponeret afskedsdigt for Juris Bars.

Dundegas slot

Digtet lyder som følger:

”Af hjertet tusind tak, og med et lille digt, en æres sang, ønsker vi her i Dundaga at binde en smuk krone til ham, som ikke kun skinner her, men for evigt. Tak”

Baron Ostenzakis ejede Dundagas Slot samt flere andre slotte i Kurzeme, blandt andet i Varme nær Kuldiga. Slottet i Dundaga er et gammelt middelalderslot, som er af stor arkitektonisk og arkæologisk interesse. Slottet blev for øvrigt i 1559 solgt til Danmarks konge Frederik den Anden, som gav det videre til sin bror Magnus. I midten af det 17. århundrede

ændrede Anna Sybil, af slægten Ostenzakis, slottets indretning. Slottet var i Ostenzakis slægtens eje frem til 1920erne. Fra 1855 til sin død i 1879 boede Juris Bars i Kuldiga, hvor han fortsatte sit arbejde som læge. I 1862 blev han udnævnt til distriktslæge, og som distriktslæge fortsatte han til 1878, hvor hans syn var blevet så dårligt, at han måtte lukke sin praksis. Året efter, i 1879 blev han alvorligt syg af halskræft

Hercoga Aptieka i Kuldiga

og døde kort før julen 1879 i en alder af 71 år. Juris Bars boede i en bygning i Baznicas iela, Kirkegade. Bygningen har i dag følgende adresse Baznicas iela 20. I Baznicas iela nr. 10 ligger Hercoga Aptieka. Det fortælles, at en af Juris Bars 5 døtre blev gift med apotekeren. Der var dengang en særlig aftale mellem apotekeren og bylægen, at bylægefamilien havde fri medicin.

Juris Bars blev begravet på Den Tyske Kirkegård, nu Den Gamle Kirkegård i Kuldiga.

I 1985 blev der rejst et mindesmærke for Juris Bars ved Liepajas iela i Kuldiga.

De bedste forårshilsener til bestyrelsen for Foreningen Danmark - Letland og til de ansatte på Letlands Ambassade i Danmark.

Olav Ernstens

Valbysognenes Letlandssamvirke indstiller sit arbejde efter 30 år

Efter 30 års kontakt og nært samarbejde med en menighed i byen Nereta, ca. 125 km sydøst for hovedstaden Riga, er det på generalforsamlingen i Valbysognenes Letlandssamvirke den 11. januar 2023 besluttet, at stoppe dette samarbejde. Dette skyldes ulykkeligt nok bl.a. direkte modstand fra nogle præster og menighedsråd i Valby, men også mangel på nye kræfter.

Det var ikke nogen nem beslutning at træffe, for mange har igennem disse 30 år haft den glæde at være med til at hjælpe en evangelisk-luthersk menighed, der næsten var ikke eksisterende til i dag at være en levende menighed, hvor der foregår en masse. I de mere end 50 års sovjet-russiske besættelse af Letland var det jo reelt ikke tilladt at udøve sin kristne tro, og derfor bestod menigheden i Nereta reelt kun af ganske få, da vi fik kontakt med dem i 1992 – ganske kort tid efter Letlands genvundne selvstændighed.

Fra starten af blev det besluttet, at Valbysognenes Letlandssamvirke ikke skulle støtte enkeltpersoner, men menighedens arbejde gennem samtaler, vejledning og donationer (f.eks. kirkeklokke, hjælp til nyt tag på kirken, døbefont, nadversæt,

nye salmebøger, varmeanlæg i kirken, renovering af menigheds-
huset m.m.), hvilket der til dels løbende igennem de mange år er skrevet om og givet eksempler på i Foreningen

Denmark-Letlands særdeles fine medlemsblad; især blev arbejdet blandt børn og unge prioriteret, hvilket f.eks. bevirkede, at på et tidspunkt var store dele af den lille bys unge med i kirkens klubber.

Selv om der var truffet beslutning om, at det alene var menigheden, der skulle støttes, så har arbejdsgruppen i Valbysog-
nenes Letlandssamvirke bl.a. via kontakt til Y's Men og Lions Club også kunnet støtte den lokale skole med pengebeløb til f.eks. reovering af deres toiletter og omklædningsrum til gymnastik/ idræt foruden skaffe en hel del nyt udstyr til det lille lokale plejehjem. Dette har været med til at skabe stor sympati for den lokale menighed i byen og megen velvilje blandt de kommunale politikere. Når en gruppe fra Valbysog-
nenes Letlandssamvirke hver andet år kom på besøg i Nereta, har byens borgmester f.eks. igennem mange år inviteret os til at aflægge ham et besøg på byens rådhus, hvor vi ud over en utrolig fornem reception blev orienteret om, hvordan det stod til i kommunen.

Når det igennem så mange år er lykkedes os hvert år at aflægge besøg hos hinanden – det ene år i Valby, næste år i Nereta – og hvor der altid har været tale om privat indkvartering, da er der helt naturligt opstået nære personlige kontakter. Dette har medvirket til langt større forståelse og åbenhed overfor hinanden både menneskeligt, kirkeligt, kristent,

kulturelt. Til stor glæde og gensidig inspiration!
Som noget af det nyeste kan det fortælles, at påvirkningen fra Danmark har bevirket, at nogle danske salmer og sange er blevet oversat til lettisk og nu synges ved særlige gudstjenester. Nogle af disse sange og salmer er blevet indspillet på en CD i 2022, og bærer titlen: Rītausma og er udgivet på forlaget: Portala Grāmatas.

Hovedpersonen bag dette tiltag er Uģis Sildegs, som sammen med 11 andre fra Nereta besøgte Valby i august 2022. Det blev et utroligt vellykket besøg, hvor der bl.a. var tale om en rundtur i København med besøg i Holmens Kirke, Thorvaldsens Museum, Rundetårn og Københavns Domkirke samt et besøg på Frilandsmuseet og en stund ved mindesmærket på Vestre Kirkegård for de letter, der er døde i Danmark. Flere i arbejdsgruppen åbnede deres hjem for os alle, så vi også kunne nyde dejlige og mere afslappede stunder med hinanden, og hvor snakken gik noget så lystigt!
Som altid ved besøg hos hinanden var der festgudstjeneste, og den blev denne gang holdt i Jesuskirken.

Selv om Valbysognenes Letlandssamvirke nu officielt er indstillet, er vi nogle, som har knyttet så stærke personlige venskaber, at vi er blevet inviteret til at deltage i festlighederne i Nereta til sommer, hvor menigheden dér fejrer deres

kirkes 430-års dag. Til orientering skal det oplyses, at kirken i Nereta står på UNESCO's verdensarvsliste. Vi er flere, som påtænker at tage imod denne invitation.

Ole Petersen.

Alle billederne i teksten er fra besøget i Valby i august 2022

Festgudstjeneste i Jesuskirken

Generalforsamling

Søndag den 23. april kl. 14.00

Husk at betale kontingent inden!!!!!!

Indkaldelse til ordinær Generalforsamling i Foreningen Danmark-Letland **søndag den 23. april 2023 kl. 14.00** i "Kulturhuset Kilden", Nygårds Plads 31, Brøndbyøster.

Offentlige transportmuligheder: bus 9A, bus 13 eller S-tog: Brøndbyøster St.

DAGSORDEN

1. Valg af dirigent
2. Formandens beretning
3. Det reviderede regnskab
4. Forslag fra medlemmer (skal jfr. vedtægterne være indsendt skriftligt inden 15.februar, ingen modtaget)
5. Fastsættelse af kontingent
6. Valg af medlemmer til bestyrelsen for 2 år:
Kirsten Gjaldbæk (villig til genvalg)
Anda Dyrhund-Parbst (villig til genvalg)
Niels Bendix Knudsen (villig til genvalg)
7. Valg af 1 suppleant for 1 år Peter Fjerring (villig til genvalg)
8. Valg af revisor, Henning Svane (villig til genvalg)
Revisorsuppleant Dora Bentsen (villig til genvalg)
9. Eventuelt

Foreningen Danmark-Letland holder generalforsamling fra **kl. 14 til kl. 14:30**

Husk, at kun medlemmer, der har betalt kontingent for år 2023, har stemmeret ved generalforsamlingen.

Ca. kl. 14:30 er der spisning af smørrebrød (der skal skriftlig bestilling forud), 1 stk. a' 30.00 kr. og 1 stk. drikkevare incl. Desuden serveres der kaffe og lidt sødt.

Tilmelding til spisning sendes på sms eller mail til Lis Nielsen, lishazel18@gmail.com eller sms på mobil 23444179 senest den 20. april 2023 med oplysninger, om hvor mange stykker

smørrebrød man ønsker sig.

Kl. ca. 15:00. Efter generalforsamling og spisning vil Per Nielsen fortælle om sangfestivalen og dens historie.

Kl. 15:30 vil Københavns lettiske kor "In Corde Meo" holde generalprøve, hvor koret vil synge alle de sange, som de vil synge til Den Lettiske Sangfestival her til sommer 2023, hvor det er 150 året siden festivalen startede.

Vi glæder os meget til at høre dem og tror at alle vil få en stor oplevelse.

Forperson Kirsten Gjaldbæk

På omstående side findes årsregnskabet, som dog ikke er revideret. På generalforsamlingen vil det reviderede regnskab blive fremlagt.

FORENINGEN DANMARK - LETLAND

Resultatopgørelse 1. januar - 31. december 2022

	2022	2021
	kr.	kr.
Indtægter		
Medlemskabskontingent	14.850	14.750
Bidrag til foreningen	6.265	4.560
Salg ved møder/arr	500	630
Indtægter i alt	21.615	19.940
Udgifter		
Medlemskaber	500	500
Administrative udgifter	1.342	3.502
Trykning af bladet	6.385	5.480
Forsendelse af bladet	6.963	5.240
Gaver m.m.	2.405	1.305
Udgifter ved arrangementer	-	780
Telefon	2.400	
Udgifter i alt	19.995	16.807
Periodens resultat:	1.620	3.133

Balance per 31. december 2022, DKK

AKTIVER

Danske Bank konto	41.104	
Kassebeholdning	2.575	
AKTIVER I ALT		43.679

PASSIVER

Forudbetalt kontingent	4.550	
Set.Georgs Gilderne	1.844	
*Eventkomiteen	8.800	
Gældsforpligtelser i alt	15.194	
Egenkapital		
Overført fra sidste år	26.865	
Årets resultat	1.620	
Egenkapital i alt	28.485	
PASSIVER I ALT		43.679

* Eventkomiteen

Pengene tilhører Eventkomiteen, der består af repræsentanter fra Foreningen Danmark-Letland, Lettisk forening i København såvel som Letlands Ambassade og frivillige herboende letter. Eventkomiteen arrangerer Sankt Hans arrangement og fejring af den 18. november - Letlands National dag. Pengene er i depot hos Foreningen Danmark - Letland.

Saldo 1. januar 2022	9.440,05
Indgået i år	-
Udgået i år	639,81
Ny beholdning 31. december 2022	8.800,24

Foreningen har i 2015 modtaget en fane fra Danmarks-Samfundet til en værdi af ca. kr. 10.000,00

Rite Højskoles års brev 2023

Niels og Bent Gammelgaard er lige kommet hjem fra Letland. Bent Gammelgaard har boet i Letland i 25 år og har i sommer solgt sin ejendom. Men han savner Letland og er derfor taget med Niels til Letland.

Niels fortæller:

”Borgmester, Janis Rasjevskis, som var med i skolens allerførste bestyrelse, er død. Han var ude for at fiske på isen på Sauka søen og faldt igennem og druknede. De fik ham op, men da var det for sent.

Janis var formand for den forening, som skulle tjekke at folk havde fiskekort og overholdt reglerne for fiskeri på søen.”

Nye offentliggjorte data siger, at mænd i de baltiske lande er mest tilbøjelige til at dø som følge af ulykker, f.eks. drukning og overfald. Med hensyn til utilsigtet drukning er døds-raten for mænd og kvinder i Letland 3,5 gange højere end gennemsnittet i EU-landene.

Triste tal, ofte også på grund af druk.

Vejret var koldt men stille, en lille smule sne og 3

Ainis saver graner.

graders frost, men det har været koldere i en periode og nok til at el-vandvarmeren var gået i stykker og skulle fornyes. Desuden skulle der saves graner ned og beskæres frugttræer. Granerne står rundt om sportspladsen og nogle er ved at gå ud. De lange tynde stammer kan bruges til flagstænger og de tykke bliver savet op i 3 meters længde til stolper. Sportspladsen har ikke været brugt i mange år, så den er ved at springe i

skov, det kan blive et rigtig dejligt område. Niels havde cykler og lidt møbler med i bilen derover, som nogle af de lokale hentede. Desuden kørte Niels rundt til de damer, som strikker for skolen, og købte til næste års salg. Vi har haft et rigtig godt salg på Christiania i København og i Andelslandsbyen ved Holbæk, så der var næsten udsolgt af vanter og sokker. Så blev der afholdt møde med bestyrelsen på skolen. Vi har nu en ny og yngre bestyrelse og det store emne var, hvordan vi kunne få lavet en Erasmus+ mobilitets ansøgning til EU. Vi søger om, at få den nye bestyrelse på besøg på en dansk Højskole, så de kan få inspiration og styrke til deres arbejde i fremtiden, blandt andet ved at lave kurser med grønt indhold og samarbejde med andre lande. Ideen har letterne selv fået, efter at skolen havde 8 danskere på besøg i et lignende Erasmusprojekt i oktober. Under besøget havde vi en festlig sammenkomst med de 8 danske deltagere og bestyrelsen, og derunder spurgte letterne, om de ikke kunne få en rejse til Danmark. Så det forsøger vi nu, men det er et stort arbejde at lave en ansøgning til EU, når vi ikke er vant til det. Om den bliver

Kvinderne har syet hørkjoler i hånden efter gamle mønstre og giver blomster til en lærer.

godkendt vil tiden vise.

I vil nok også spørge: Hvordan forholder folk sig til krigen i Ukraine?

Vi oplever ikke at folk på landet er særlig ophidset eller involveret. Men i Riga, hvor vi har talt med ældre mennesker, som kender til sovjet styret, er der angst og vrede og ord som: "Vi skal vinde denne krig."

Vi fulgte også med, da det store russiske monument i Riga blev væltet på årsdagen den 23. august for indgåelsen af Molotov-Rippentrop-pagten som Hitler og Stalin indgik i 1939.

Nogle måneder tidligere blev et stort russisk monument i Krustpils i nattens mulm og mørke skubbet ned i Daugava floden. Nu er mere end 120 monumenter blevet demonteret i Letland efter regeringens ordre. I byen Daugavpils, hvor der er mange russisk talende, varede det længe inden der skete noget. Men alt er foregået forbavsende roligt og stille, uden de store protester.

Kurser i løbet af sommeren 2022

Vi har haft 3 børnekurser, et animationskursus for mindre børn i en uge, som ender med en animationsfilm som vises for forældrene og 2 rolle-spilskurser, et for mindre og et for store børn. Alle disse tre kurser er der stor tilslutning til og vi har mange børn som kommer igen fra tidligere år.

Økonomisk kan de hvile i sig selv med et lille overskud til skolen. Så har vi haft besøg af en dansk maler, Jørgen Hede-gaard, som har undervist letter i akrylmaling med stor succes. I august havde vi ikke mosaik kursus som vi plejer, da vores lærer Ilze Dilane var blevet alvorligt syg. Men hun gennemførte et papirkursus, hvor vi havde besøg af 2 piger fra Amerika. Desværre viste det sig, at de kom med noget corona og måtte isoleres.

Vi har som noget nyt haft et saunakursus i en weekend, med undervisning i olier med urter. Det var kun for kvinder. Der var også inviteret en psykolog som underviste. Det var et kursus som vores formand Jolanta har efterspurgt og selv arrangeret

Foto af lejet sauna tønne sammen med Niels og Ainis.

Nye kurser for 2023

Vi er nu ved at planlægge nye kurser for sommeren. Der bliver de sædvanlige kurser, men som noget nyt er det aftalt, at der kommer nogle rollespilsinstruktører fra Danmark til de store børns rollespil.

Så bliver der et nyt kursus: ”Prinsesse kursus”, for mindre børn, og vi har en dag hvor vi får besøg af en skoleklasse fra byen Druvas, for at lokke nogle af byens børn med til sommerkurserne.

Vi har lært en dansker i Jelgava, Martin Farup at kende. Han vil gerne stå for et sportskursus på skolen i en uge for danskere. Det bliver noget med at sejle i kano på åen, cykle og dyrke boldspil og så lidt lettisk undervisning om aftenen. Hvis nogen skulle have lyst, må I gerne give uforpligtende besked allerede nu.

Generalforsamling

Vores generalforsamling blev afholdt den 1. juni 2022 og der var ikke valg, idet der efter vedtægterne kun afholdes

valg hvert andet år. Så det blev meget stilfærdigt. Men i 2023 skal vi afholde generalforsamling fredag den 5. maj med valg. Generalforsamlingen er i år flyttet fra Kr. Himmelfarts-ferien, da letterne har en del fridage i forbindelse med 1. maj og deres befrielsesdag den 4.maj. Vi kan så fejre vores sidste St. Bededag samme dag!

Jubilæum 2024

Nu vi er i gang med generalforsamlinger, så har skolen 30års jubilæum til næste års generalforsamling 2024. Vi prøver derfor at søge om økonomiske midler til at få lavet en dokumentarfilm om skolens 30 år. Det er et medlem af støttekredsen, som har fået den gode idé. Vi har snart i en del år snakket om skolens fremtid. Der er ikke noget afgørende nyt. Og indrømmet, det er meget svært at give slip. Et trin på vejen er dog det forventede Erasmus+ mobilitets besøg af bestyrelsen på højskoler i Danmark. Det skal ved selvsyn give dem mere forståelse for og indsigt i højskoledrift og højskoleånden. 30års jubilæet, som vi fejrer i 2024 kunne være et passende tidspunkt at overdrage ledelsen til letterne.

*Børn på Rite
Højskole*

*Hilsen Niels Bendix Knudsen
Lis Nielsen
Ritestautskola.org*

Letlands guldreserver

Af Per Nielsen

Guld er et ædelmetal, der ikke kan ødelægges ved naturlige kemiske processer, derfor er det både holdbart og tidløst. Siden oldtiden har man brugt guld som betalingsmiddel. Guld er i den moderne verden et symbol på rigdom.

I slutningen af 1800-tallet gik de fleste lande over til at definere deres valutaer i forhold til guld, dvs. at centralbankerne forpligtede sig til at købe og sælge guld til en fastsat kurs.

Samtidig blev man enige om fælles regler for, hvor stor en del af seddelmængden der skulle være dækket af guldreserver i centralbankerne. Der blev etableret et verdensomspændende system, hvor de enkelte valutaer gennem deres respektive landes guldreserver blev defineret i forhold til hinanden. Guld blev den fælles værdistandard i den moderne verdens internationale monetære system.

I forbindelse med depressionen i 1930'erne brød det internationale monetære system sammen. Den økonomiske situationen i verden ændrede sig, og den såkaldte guldstandard blev afskaffet. Mange landes centralbanker har dog valgt at bibeholde en større eller mindre del af deres guldreserver.

Letland erklærede sig selvstændigt den 18. november 1918. Herefter fulgte to års frihedskrig, inden den nye stat endelig kunne etablere sig.

Republikken Letlands guldreserver blev grundlagt samtidig med Sovjetruslands anerkendelsen af landets uafhængighed ved indgåelsen af Riga-fredstraktaten¹). Sovjetrusland betalte i den forbindelse 4 millioner zarguldrubler til Letland som compensation for skaderne på lettisk territorium under Første Verdenskrig, for fabriksudstyr evakueret fra Letland til Rusland i 1915 samt det guld, der blev overført fra lettiske banker til Rusland under krigen.

Den første valuta i Republikken Letland var den lettiske ru-

---

¹ Den lettisk-russiske fredstraktat eller Riga-freden fra 1920 mellem Letland og Sovjetrusland. Traktaten blev underskrevet den 11. august 1920 og afsluttede officielt Letlands frihedskamp.

Indskudsbevis fra "Latvijas sieviešu zelta fonds"
(Lettiske kvinders guldfond).

bel. Men gullet fra Sovjetrusland var ikke nok til at sikre befolkningens og omverdenens tillid til den nye valuta. Den lettiske regering bad derfor borgerne om at donere deres guld og værdigenstande for at hjælpe den

nye stat på fode. For at kunne garantere den lettiske valutas værdi blev Valsts Zelta fondā (Statens Guldfond) oprettet den 20. marts 1920. Fonden var ret beset en videreførelse af "Latvijas sieviešu zelta fonds" (Lettiske kvinders guldfond). Initiativtageren til gulddonationerne var oprindeligt forfatterinden Īvande Kaija²). Hendes appel blev offentliggjort i avisen "Tēvijas sargs" (Fædrelandets vogter) i november 1919, hvor hun opfordrede lettiske kvinder til – uden tøven! – at donere deres guldsmykker og andre værdigenstande til det nye fædreland for at finansiere frihedskampen.

Fonden overtog de donerede værdier, der f.eks. bestod af guldure, vielsesringe, ikoner, brillestel i guld og sølvbægre. Donationen fyldte 99 kasser, 6 kufferter, 3 kurve og en taske. Den 1. april 1920 havde Statens Guldfond for 4 mio. zarrussiske guldrubler, 157,4 kg rent guld, 5040 kg rent sølv, 95,5 g platin og 128 karat diamanter. Fonden fortsatte sin indsamling en tid endnu. Også Finansministeriet opkøbte guld, som tilgik fonden. De indsamlede værdigenstande, der ikke var af guld, blev brugt til at købe guld. Gullet blev omsmeltet til

² Īvande Kaija (født 13. oktober 1876, død 2. januar 1942), hendes rigtige navn er Antonija Lūkina (født Meldere-Miller), og hun var en lettisk forfatterinde og aktivist i den lettiske kvindesagsbevægelse.

*Initiativtageren til gulddonationerne,
forfatterinden Iivande Kaija (1876-1942).
Ukendt fotograf.*

barrer og overgivet til Letlands centralbank, Latvijās Banka. Størstedelen af Letlands guldreserver blev af sikkerhedsmæssige årsager deponeret i Bank of England.

Ifølge et statsligt dekret af 5. maj 1922 kunne enhver lettisk borger frit veksle lettiske rubler til en tilsvarende værdi i guld. Det var der heldigvis ikke mange, der benyttede sig af. Den 3. august 1922 indførte den lettiske regering lat som Letlands nationale valuta. Den

nye monetære reform fastslog, at en lat skulle svare til værdien af 0,2.903.226 gram rent guld.

Den 23. august 1939 blev en skæbnesvanger dato for de baltiske lande. Sovjetunionen og Nazityskland indgik en ikke-angrebspagt, kendt som Molotov-Ribbentrop-pagten, der også indholdt en hemmelig aftale, hvor de to lande delte Østeuropa imellem sig.

Den 1. september 1939, hvor Nazityskland angreb Polen, startede Anden Verdenskrig. Situationen i Letland blev mere og mere kompliceret. På grund af statens betaling af gæld og indkøb af basale fornødenheder faldt de samlede guld- og valutaeserver fra 135 millioner lat i august 1939 til 98 millioner lat i april 1940.

Da Molotov-Ribbentrop-pagten var faldet på plads, foretog Sovjetunionen sit næste træk – der blev stillet et ultimatum til de baltiske lande. De skulle indgå en bistandsaftale med Sovjetunionen, som bl.a. ville give Den Røde Armé adgang til at oprette militærbaser i de baltiske lande. Alternativet var en

krigserklæring³). Den 5. oktober 1939 gav den lettiske regering efter for det sovjetiske pres og underskrev aftalen.

I den givne situation blev det for farligt at have det meste af Letlands guld- og valutareserver samlet i England. Efter lange og svære overvejelser besluttede præsident Kārlis Ulmanis sig for at overføre en del af Letlands guld- og valutareserver fra England til USA. I foråret 1940 begyndte man overførslen af guld- og valutareserver. Det var planen at overføre guld og valuta til en værdi af ti millioner dollars. Det skulle ske over en periode på tre måneder for at aktionen ikke skulle tiltrække sig uønsket opmærksomhed. Der var krig i Europa, og overførsel af guld var vanskelig. Forsikringsselskaberne ville ikke tage noget ansvar ved så høje risici, fordi guldet kun kunne transporteres i en stærkt bevogtet konvoj. I juni 1940 var det kun lykkedes Bank of England at overføre lettisk guld og valuta til en værdi af omkring seks millioner dollars til den amerikanske centralbank, Federal Reserve System.

I sommeren 1940 havde den lettiske stat deponeret 6.554.124 kg lettisk guld i Bank of England, 3.048.119 kg i Federal Reserve Bank of New York, 999.952 kg i den franske centralbank Banque de France, 5.022 kg i den schweiziske

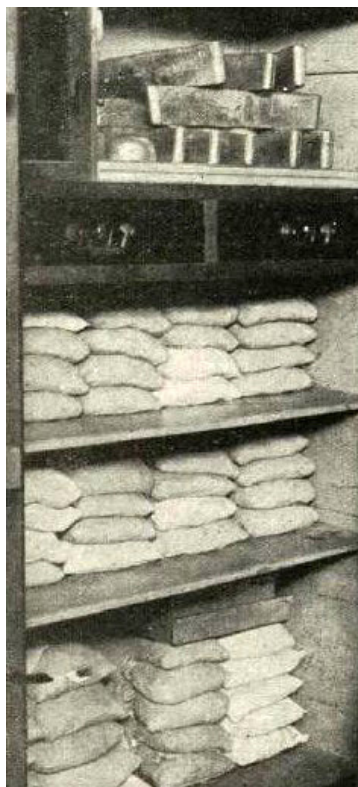

Latvijas Banka 1940, Foto: R. Rubenis.

centralbank, der Schweizerische Nationalbank og 4.000 kg i Sveriges Riksbank. Tilbage i Latvijas Banka var der 1.615 kg guld. I første halvår 1940 havde den frie og uafhængige stat Letland diplomatiske repræsentationer i Argentina,

---

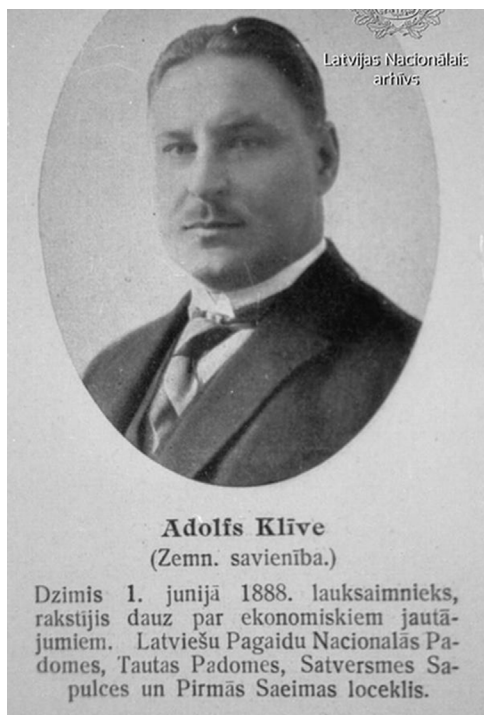
³ Finland fik et tilsvarende tilbud, men sagde nej tak. Derfor fik vi den finsk-russiske vinterkrig, der startede 30. november 1939.

*Guld i pengeskabet i Latvijs Banka.
Foto fra bladet "Nedēda", nr. 37, 1925*

Belgien, Brasilien, Bulgarien, Danmark, England, Estland, Finland, Frankrig, Grækenland, Holland, Italien, Litauen, Luxembourg, Norge, Portugal, Rumænien, Schweiz, Sverige, Spanien, Sovjetrusland, Tyskland, USA og Vatikanet. Ikke alle steder var der ambassader, men blot et gesandtskab med en enkelt eller to ansat, der varetog de praktiske funktioner. I 1940 var Letlands diplomatiske repræsentant i Danmark ambassadør Jūlijs Feldmanis; men han havde sit kontor på den lettiske ambassade i Geneve i Schweiz, hvor han også var ambassadør samt var Letlands delegerede i Folkeforbundet. I 1940 var der ikke nogen lettisk ambassade i Danmark, men det lettiske gesandtskabs kontor havde adresse Trondhjemsgade 4 i København. Her blev de diplomatiske funktioner varetaget af legationssekretær V. Gūtmanis. Den 17. maj 1940 gav den lettiske regering landets ambassadør i London, Kārlis Zariņš, en særlig bemyndigelse til at varetage Letlands interesser i den frie verden samt lede og koordinere udenrigstjenesten, hvis den siddende regering skulle blive sat ud af spillet på grund af det sovjetiske pres. Det var i sidste øjeblik, for den 16. juni 1940 stillede Sovjetunionen Ulmanis' regering et ultimatum. Fra Moskva lød kravet, at den siddende lettiske regering skulle gå af, der skulle afholdes valg og dannes en sovjetvenlig regering og de sovjetiske tropper skulle have fri adgang til landet, ellers så .... Regeringen fik seks timer til at formulere et svar. Allerede næste dag rullede et stort antal sovjetiske tropper over grænsen til Letland uden at møde modstand. Der blev

Adolfs Klīve (1888-1974) letisk økonom og politiker. Medlem af Saeimaen, formand for bestyrelsen i Latvijas Bank i 1940. Kilde: Latvijas Nacionālais arhīvs. Ukendt fotograf.

udskrevet et valg, som fandt sted den 14. og 15. juli, og hvor kun kommunistpartiets kandidater kunne opstille. På den måde blev Augusts Kirchenšteins "folkeregering" dannet. En marionetregering for republikken Letland, der formelt fortsatte med at eksistere på trods af, at landet var under Sovjetunionens fulde kontrol. Denne nye lettiske

regering understregede, at den repræsenterede det lettiske folks interesser og at det lettiske folk krævede, at landet skulle tilslutte sig Sovjetunionen. Efter diktat fra Sovjetunionen gennemførte regeringen desuden en række økonomiske og politiske reorganiseringer, bl.a. nationalisering af udenlandske virksomheder.

Lige før valget, natten mellem den 12. og 13. juli, tiltvang sovjetiske øvrighedspersoner sig adgang til Latvijas Banka⁴, beslaglagde al guld, sølv og udenlandsk valuta og lod det hele overføre til Moskva. Begrundelsen for aktionen var, at den sovjetiske regering havde fået efterretninger om, at lettiske fascister planlagde at plyndre Latvijas Banka. Senere fulgte andre ikke særlig plausible forklaringer som at Sovjetunionen havde inddraget det lettiske guld som betaling for de 1.000

---

4 Adolfs Klīve, der på det tidspunkt var formand for bestyrelsen i Latvijas Banka, skriver i sine erindringer, at han blev beordret til at udlevere værdierne.

traktorer, Josef Stalin havde lovet de lettiske bønder. Eller at guldet skulle finansiere de kanoner og andre tunge våben, som Den Røde Hær havde placeret ved Liepāja, Irbe-strædet og Bolderāja.

For de lettiske diplomater i udlandet var det vanskeligt at få overblik over, hvad der egentlig foregik i hjemlandet. Men den 21. juli 1940 udsendte det frie Letlands ambassadør i Washington, Alfrēds Bīlmanis, en erklæring, hvor han beskrev Letland som et offer for sovjetisk aggression, og gjorde omverdenen opmærksom på at det netop afholdte valg savnede ethvert juridisk grundlag. Herefter fulgte en strøm af protester fra alle de baltiske diplomater, hvor de gav udtryk for, at Sovjetunionens handlinger var i strid med internationale love og regler.

En del vestlige lande tog protesterne alvorligt og nægtede at anerkende de nye regimer i de tre baltiske land, men betegnede regimeskiftene som en ulovlig sovjetisk besættelse. Allerede den 15. juli besluttede USA's finansdepartement at indefryse de baltiske staters deponerede værdier i amerikanske banker. Den sovjetiske udenrigskommissær Vjatjeslav Molotov protesterede mod USA's beslutning og påstod, at Sovjetunionen på legal vis havde overtaget de baltiske staters guld- og valutareserver. Han krævede derfor guldet udleveret. Både dette og Sovjetunionens senere krav om udlevering blev afvist. Den uafhængige stat Letland, der blev dannet i 1918, ophørte de facto med at eksistere den 5. august 1940, hvor landet formelt blev optaget som en sovjetrepublik i det store sovjetiske broderskab. De lettiske ambassader i udlandet fik besked om at lukke og slukke og overdrage alt til de stedlige sovjetiske diplomater⁵). De ansatte skulle rejse hjem, men i mange lande fik de lov at blive med status som flygtninge. En vovelig affære, for de diplomater, der nægtede at vende tilbage, blev erklæret for landsforrædere med udsigt til dødsstraf ved skydning inden for 24 timer efter deres arrestation – hvis

⁵ Kun i London og Washington fungerede republikken Letlands diplomater og konsulære repræsentationer under hele den sovjetiske besættelse, men i en kort periode var der også andre ambassader der fortsatte deres arbejde, selvom de sovjetiske myndigheder i 1940 formelt lukkede 16 lettiske ambassader og 194 konsulater.

man på et tidspunkt fik fat i dem. Omvendt, hvis de vendte frivilligt hjem, var sandsynligheden for en enkeltbillet til Sibirien stor. I England og USA samt enkelte lande i Sydamerika fortsatte det frie Letlands ambassader med at fungere, selv om der aldrig blev dannet en egentlig lettisk eksilregering. Disse lande fastholdt, at Sovjetunionen havde foretaget en ulovlig annektering af Letland, derfor fik de lettiske diplomater lov at fortsætte deres virke.

Næste problem var finansieringen af den fortsatte diplomatiske aktivitet. Her gik USA med til at støtte ambassaderne mod sikkerhed i det deponerede guld. Også private donationer og indtægter fra lettiske skibe i allieret krigstjeneste betød, at de få af det frie Letlands ambassader, der var tilbage, kunne fortsætte deres virke.

Den 25. marts 1941 afskaffede sovjetrepublikken Letland den lettiske valuta lat og erstattede den med den sovjetiske rubel. Den 1. juli 1941 angreb Nazityskland Sovjetunionen på trods af ikke-angrebepagten, og allerede den 5. juli var hele Letland besat af de tyske tropper.

For en tid satte det en stopper for diskussionen om, hvorvidt udlandet skulle tilbagelevere det lettiske guld. Nu skulle man ikke forholde sig til, om guldets retmæssige ejer var den selvstændige lettiske republik, der blev grundlagt i 1918, eller om det var det Letland, der i august 1940 havde sagt ja til at blive en republik i Sovjetunionen. Uanset hvad man måtte mene om det, så var landet nu besat af en fremmed magt, og gullet kunne ikke udleveres. Ingen tvivl om den sag. Og dog!

I England blev adgangen til det deponerede lettiske guld blokeret med en særlov om forvaltning af ejendom fra lande, som var under besættelse af fjendtlige magter. Gullet blev forvaltet af den statslige institution "The Custodian of Enemy Property". Under krigen bad kreditorer fra det engelske "Bond and share society" den engelske regering om at fordele de indefrosne lettiske værdier. De engelske kreditorer havde lidt store tab, da den nye regering i sovjetrepublikken Letland i efteråret 1940 og foråret 1941 nationaliserede de udenlandske virksomheder i landet. Det ville de have kompensation for. Den engelske regering afviste kravet, da man ikke mente,

at der var juridisk grundlag for det.

Den 8. maj 1945 kapitulerede de sidste tyske tropper i Kurzeme, og Letland var igen formelt en sovjetrepublik helt frem til Sovjetunionens sammenbrud i 1991.

Efter afslutningen på Anden Verdenskrig blev spørgsmålet om udlevering af guldnet igen aktuelt. På grund af de baltiske landes optagelse i Sovjetunionen var der en del lande, der valgte at betragte de lettiske krigsflygtninge som sovjetiske statsborgere, og den lettiske stats deponerede værdier som sovjetisk ejendom. Et tragisk eksempel er Sveriges udlevering af de lettiske legionærer til Sovjetunionen i 1946. Svenskerne udleverede også de i Sverige deponerede lettiske guldreserver til Moskva.

Som tidligere nævnt brugte USA en del af de deponerede lettiske guldreserver til at understøtte den lettiske diaspora. Men der var også ledende eksil-letter, der i 1950'erne ønskede at spekulere med de lettiske guldreserver. 6) Eksil-lettiske politikere var bl.a. i kontakt med den amerikanske rigmand David Rockefeller for at få rådgivning om mulige lukrative investeringer af de lettiske værdier. Rockefeller's råd var at investere i Labradors skove i Canada. Projektet blev aldrig realiseret. I England dukkede spørgsmålet om udlevering af det deponerede lettiske guld op igen, da krigen var slut. I 1950 vedtog Labour-regering den såkaldte "Clement Attlee Foreign Compensation Act", som krævede kompensation for britisk ejendom, der var blevet nationaliseret i Sovjetunionen. I 1959 oprettede den britiske regering en særlig kompensationskommission, der havde til opgave at registrere britiske statsborgeres krav mod de tre baltiske stater efter deres omdannelse til sovjetrepublikker.

Sovjetunionens modsvar var krav om, at englænderne skulle udlevere skibe, guld og andre værdier, der havde tilhørt de baltiske stater. Der var forhandlinger på kryds og tværs, men

---

6 *Oplyst af Hans Erik Hjelmroth, hvis lettiske mor, Marta Grünvalda, lukkede og slukkede den lettiske legation i Trondhjems gate i 1940. Hans Erik Hjelmroth har familiemedlemmer i Canada og USA, som var tæt på lettiske eksilpolitikere i efterkrigstiden.*

man kunne ikke blive enige.

I 1967, da formanden for Sovjetunionens ministerråd, Aleksej Kosygin, kom på officielt besøg i England fra den 6. til den 12. februar, var den britiske premierminister Harold Wilson meget interesseret i at udvide samhandelen med Sovjetunionen. Resultatet blev et fælles kommuniké, som blev offentliggjort den 12. februar, hvor det hed sig at Sovjetunionen bl.a. var villig til at lade den britiske regering sælge det lettiske guld, der var deponeret i Bank of England. Der blev udformet en aftale, hvor Sovjetunionen afstod fra at gøre krav på lettisk ejendom i England, mens England på sin side afstod fra at kræve kompensation for britisk ejendom, der var blevet nationaliseret ved dannelsen af sovjetrepublikken Letland. Aftalen blev først underskrevet knap et år senere, den 5. januar 1968. Aftalen fastslog, at de repektive lande afstod fra krav, der omfattede alle former for blokerede formuer, herunder også personlige formuer og eksproprierede ejendomme og værdier. Ifølge aftalen skulle den britiske regering overføre 500 tusind pund til Sovjetunionen, som til gengæld skulle købe forbrugsvarer i England for et tilsvarende beløb.

Den 24. februar 1967 sendte Ādolfs Klīve, den sidste formand for bestyrelsen i Latvijas Banka inden sovjetstyret blev indført, et memorandum til den britiske premierminister Harold Wilson og til direktøren for Bank of England. Klīve skrev, at han i medieomtaler havde bemærket, at Storbritannien og Sovjetunionen afstod fra de gensidige krav, som var opstået ved Sovjetunionens besættelse og annektering af de baltiske stater i juni 1940. Hvis det virkelig var tilfældet, ville han tillade sig at påpege, at som formand for Latvijas Banka indtil Sovjetunionens besættelse af Letland i juni 1940 havde han en førstehandsviden om overførslen af lettiske værdier til Bank of Englands varetægt, bl.a. guldbarrer og andre værdigenstande. Han understregede meget bestemt, at de nævnte indskud fra Latvijas Banka ikke burde inddrages i forhandlinger mellem Storbritannien og Sovjetunionen. Befolkningen i Letland ville være de eneste lovlige ejer, når de på et tidspunkt kom fri af det sovjetiske åg. Svaret på Klīves memorandum var ganske kort, at hans holdning ville blive taget til

efterretning i de relevante britiske institutioner.

Eksilletternes organisationer iværksatte samtidig en massiv kampagne med protester mod aftalen; men uden væsentlig effekt.

Englændernes salg af det lettiske guld krævede en særlov, der først skulle udarbejdes og vedtages i både over- og underhus i det britiske parlament. For ikke at miste momentum besluttede Harald Wilson at tage risikoen og sælge guldet, inden særloven var endelig vedtaget. Det lettiske guld blev solgt den 29. juni 1967. En del af pengene blev brugt til at kompensere britiske statsborgere, der havde fået nationaliseret ejendom og værdier i sovjetrepublikken Letland, resten blev investeret i statsobligationer.

Under Anden Verdenskrig var der deponeret 999.952 kg lettisk guld i Banque de France. Situationen i Frankrig var kompliceret, fordi det halve af landet var besat af Nazityskland, og den ikke-besatte del blev styret af en nazivenlig regering med sæde i Vichy.

Den 11. august 1940, lige efter Letlands optagelse i Sovjetunionen, gav udenrigskommisær Molotov den franske ambassadør i Moskva besked på, at de baltiske landes ambassadebygninger og anden ejendom i Frankrig skulle overdrages til de sovjetiske myndigheder senest den 25. august.

Den 18. september 1940 sendte Latvijas Banka et telegram til Banque de France, hvor man krævede guldets udleveret. Svaret var, at Banque de France ikke havde bemyndigelse til at udlevere guldet. Omkring samme tidspunkt dukkede sovjetiske diplomater op i banken for at forhøre sig om guldets udleveret.

I foråret 1941 var der forhandlinger om en fransk-sovjetisk handelsaftale. Men Sovjetunionen krævede det lettiske guld udleveret, hvis der skulle indgås en aftale. Her var Vichy-regeringen klar i mælet og meddelte, at man ikke kunne anerkende Sovjetunionens anneksion af de baltiske lande, og man kunne derfor ikke udlevere guldets, da Sovjetunionen rent juridisk ikke var guldets retmæssige ejer.

Da Frankrig var blevet befriet i 1944, havde den nye franske regering en noget mere valen holdning i forhold til spørgsmålet om Sovjetunionens anneksion af de baltiske lande. Den

13. september 1944 overdrog man de baltiske landes ambassadeejendomme i Paris til de sovjetiske diplomater – og den 24. oktober 1947 informerede den franske regering den øverstkommanderede for de franske tropper i Tyskland om, at den franske regerings holdning var, at krigsflygtninge fra de tre baltiske lande skulle betragtes som sovjetiske statsborgere.

I 1948 fik Banque de France igen en henvendelse fra den sovjetiske statsbank, som forlangte det baltiske guld udleveret. Efter at have forhørt sig hos finansministeriet og udenrigsministeriet, svarede banken tilbage, at det desværre ikke kunne lade sig gøre.

Selv om Frankrig havde overdraget de baltiske landes ambassader til Sovjetunionen, så bevarede landenes diplomater deres diplomatiske status som officielle repræsentanter for de nu ikke-eksisterende baltiske stater. Den lettiske diplomat Oļģerds Grosvalds fortsatte med at repræsentere republikken Letland i Frankrig og gjorde flere forsøg på at få franskmændene til, ligesom amerikanerne, at bruge af de lettiske guldreserver på at finansiere hans diplomatiske virke. I 1954 var det tæt på at lykkes. Der var positive kræfter i den franske regering, men i sidste ende blokerede Banque de France for forslaget.

I 1969 informerede det franske finansministerium Banque de France om, at man, inspireret af englænderne, overvejede at lade spørgsmålet om udlevering af det baltiske guld indgå i forhandlinger med Sovjetunionen. Forhandlingerne kom dog først i gang i 1971 og stod på et helt årti uden dog at føre til noget resultat.

Først i 1981 skete der et gennembrud i forhandlingerne med Sovjetunionen. Man var nået frem til en aftale i stil med den engelske, hvor Frankrig kunne sælge det baltiske guld. Men her slog Banque de France hælene i. Sovjetunionen var ikke den retmæssige ejer af guldets, så de kunne ikke give tilladelse til at sælge det. Sommeren 1982 faldt projektet endegyldigt til jorden. I 1985 gjorde Sovjetunionen et sidste forgæves forsøg på at få Frankrig til at udlevere det baltiske guld.

I 1942 lukkede Schweiz officielt den lettiske ambassade i

Geneve, men man tillod ambassadør Jūlijs Feldmanis at blive boende i bygningen og fortsætte sit diplomatiske virke. Da Sovjetunionen i 1946 etablerede diplomatiske forbindelser med Schweiz, fik ambassadør Feldmanis besked på, at han seneste den 1. februar 1947 skulle forlade bygningen, som den schweiziske regering nu overdrog til Sovjetunionen. Men schweizerne solgte ikke det deponerede lettiske guld, og de returnerede det heller ikke til Sovjetunionen.

Da Sovjetunionen brød sammen i 1991 erklærede de baltiske lande sig igen uafhængige. Da verdenssamfundet anerkendte de tre landes selvstændighed, kom spørgemålet om det deponerede guld igen på dagsordenen.

Republikken Letlands regering besluttede den 4. marts 1992 at pålægge Latvijā Banka at overtage guld og andre værdigenstande ejet af Latvijā Banka og Letlands finansministerium og i 1940 deponeret i udenlandske banker. Inddrivelsen af guldet tog flere år.

Den 22. november 1991 overdrog Banque de France al det lettiske guld, der var blevet deponeret i banken før Anden

Jūlijs Feldmanis (1889-1953), Letlands ambassadør i Danmark og Schweiz 1940. Kilde: Wikipedia.

Verdenskrig, til Latvijā Banka. Den 17. november 1992 blev det meste af guldet i Federal Reserve Bank of New York returnet. Resten af guldet blev først overdraget til Latvijā Banka i maj 1994. Den 19. marts 1993 indgik den britiske regering formelt en aftale om at overføre en mængde guld svarende til, hvad der blev deponeret af republikken Letland i 1940 til Latvijā Banka. Den 31. marts 1993 blev guldet krediteret på Latvijā Bankas konto i Bank of England. Faktisk forblev guldbarerne i London.

I 1991 holdt Letland den schweiziske regering ansvarlig for overgivelse af lettisk ejendom i Schweiz

til Sovjetunionen og insisterede erstatning. Den 10. juni 1994 blev der indgået en overenskomst, og den schweiziske regering betalte en kompensation på omkring ni millioner schweizerfranc til Letland. Senere fik Latvias Bank også overdraget det guld, der var deponeret i den schweiziske centralbank. Latvias Bankas inddrivelse af guldreserver deponeret hos udenlandske banker fandt sted fra november 1991 til maj 1994.

For at genetablere landets pengesystem solgte den lettiske stat i 1992 og 1993 godt og vel to tons guld på det internationale marked og investerede i stedet midlerne i konvertibel udenlandsk valuta. Derfor faldt landets guldreserver fra de oprindelige 10,6 tons i 1940 til 7,7 tons i 1993.

Traditionelt har centralbanker gennem flere hundred år haft guldreserver, og Latvias Banka vil heller ikke opgive sine guldreserver. Men i dag ønsker centralbankerne ikke at ligge inde med store guldreserver. For det første er guld blevet en ret ustabil valutasikkerhed, fordi det ikke længere er så likvidt som de konvertible valutaer – guldmarkedet i dag er blevet for lille og har mistet sin status i forhold til valutamar-kederne. For det andet er det fra et økonomisk synspunkt urentabelt at hamstre guld på grund af de store lager- og transportomkostninger samt lave indskudsrenter.

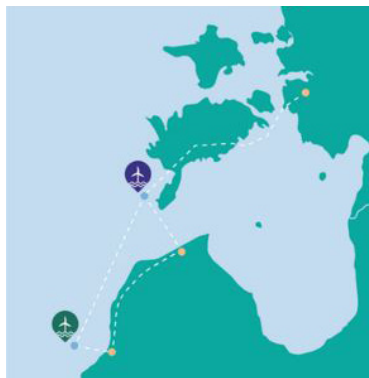
Siden 2014 har Letlands valuta heddet euro, og guldet har mere fået en politisk, psykologisk og følelsesmæssig betydning, fordi guldreserverne blev akkumuleret i de første årtier af republikken Letlands eksistens, og fortællingen om guldet er en væsentlig del af Letlands historie.

I dag er Latvias Bankas guldreserver på 7,7 tons (hvoraf 1.1 tons blev overført til Den Europæiske Centralbank, da Republikken Letland blev medlem af eurozonen). Det placerer Letland på en 67. plads blandt de 110 lande i verden, der stadig har guldreserver. De 7,7 tons, udgør 4,1 % af landets samlede reserver.

Nyheder fra Liaa

Letlands Investerings- og Udviklingsagentur

Letland og Estland vil ansøge om EU finansiering til Elwind havvindmøllepark

Finansieringen skulle gerne dække halvdelen af det, der er nødvendig til undersøgelserne af den optimale sammenkobling af de to landes havvindmølleparker, konstruktionen af den elektriske netværksinfrastruktur og en detaljeret undersøgelse af vindmølleparker i havet. De lettiske og estiske rettigheder til opførelsen af havvindmølleparken ELWIND er planlagt til at blive udbudt i 2026, og derfor har Letlands

Investerings- og Udviklingsagentur (LIAA) sammen med Estlands Miljøinvesteringscenter indsendt en projektansøgning til Connecting Europe-myndigheden (CEF).

De samlede udgifter til undersøgelserne i begge lande forventes at overstige 30 mio. EUR, hvoraf halvdelen kan dækkes af CEF. Det står allerede klart, at projektet vil være rentabelt, da den teknologiske udvikling har gjort vindenergi konkurrencedygtig selv uden statsstøtte. Investorer fra Danmark, Tyskland, Holland og andre lande med betydelig erfaring i sådanne projekter har udtrykt interesse for udviklingen af havvindmølleparker.

ELWIND-projektplanen forudsiger, at alle undersøgelser vil være afsluttet, inden 2026. Derefter er det planlagt at organisere en auktion for virksomheder der vil være interesseret i gennemførelse af projektet. 2030 er planlagt til at være deadline for projektets afslutning.

Målsætningen: at øge kapaciteten i lithium-ion-batterier

Tech-opstart virksomheden Adianano udvikler et pulver, der øger kapaciteten af lithium-ion-batterier. Dette betyder, at batterierne vil være i stand til at arbejde længere, og deres kapacitet vil ikke falde over tid. Adianano CEO Toms slapjums,

forklarer at denne teknologi primært vil være nyttig til elbil-batterier.

Forårssæsonen: Rothko Centeret vil præsentere Acques Chapiro og fem andre projekter

Fredag den 4. marts åbnede kunstcentret Daugavpils Mark Rothko sin forårsudstillingssæson med værker af den verdenskendte Daugavpils-maler, Jacques Chapiro.

Maleren Jacques Chapiro, født Yakov Chapiro, blev født i Dünaburg, Vitebsk guvernement, Det Russiske Kejserrige (nutidens Daugavpils, Letland). Han flyttede til Frankrig i 1925 og bosatte sig i "La Ruche", den berømte parisiske kunstner-

koloni, hjemsted for genier som Modigliani, Picasso, Chagall og Leger gennem 1920'erne og 30'erne. Sammen udviklede de den såkaldte parisiske skole, mens Chapiro udviklede en klart individuel tilgang. Rig på usædvanlige former og lyse farver fortsætter han med at tiltrække opmærksomhed fra kunstelskere, samlere og gallerier den dag i dag. Rothko Centrets kuratoriske interesse for Jacques Chapiro går tilbage til erhvervelsen af to af hans originale malerier for et par år siden. Forårsudstillingssæsonen vil være tilgængelig til og med den 21. maj 2023.

Green Genius bygger et 100 MW solcelle -PV -projekt i Letland.

Letland har et meget stort potentiale med attraktive vilkår og rimelige regler for Solar PV -udvikling. Det vil blive et af de største solcelleanlæg på det lettiske marked.

Hvordan har Letland hjulpet Ukraine?

Den lettiske regering opdaterede den 23. februar sin liste over de forskellige områder, hvor der er ydet hjælp til Ukraine i løbet af de sidste to måneder. Listen er gengivet nedenfor. Den er ikke medtaget for at skulle læses i detaljer men for at give et overordnet indtryk af den store diversitet og omfanget af den lettiske hjælp.

Militær støtte

Letlands regering

Militært udstyr til en værdi af ca. **370 000 000** EUR – droner, helikoptere, haubitser, våben og personligt udstyr, tørfoderrationer, ammunition, panserværnsvåben, Stinger-antiluftsmissiler, brændstof osv.

Det lettiske samfund og den ikke-statslige sektor

8 300 000 EUR til Ukraines forsvarsbehov – quadricykler, generatorer, motorsave osv.

3 000 000 EUR i donationer fra Letlands

erhvervsliv *Virksomheder for Fred* : **1000** terrængående køretøjer leveret til Ukraines frivillige i fremmedlegionen i Ukraines hær

Humanitær bistand

Letlands regering

2 700 000 EUR som svar på anmodninger om bistand fra Ukraines regering (medicinsk udstyr, herunder til fremstilling af blodprodukter, udstyr, lægemidler, ambulancer, bårer, mikroskoper, forbindinger, folietæpper, behandling, rehabilitering og psykosocial støtte til **130** sårede soldater osv.), støtte til kritisk infrastruktur samt støtte til uafhængige medier

184 000 EUR i støtte fra udenrigsministeriet til ofre for fjendtligheder i samarbejde med *Virksomheder for fred*, der sikrer genopbygning af huse i Tjernihiv oblast

365 000 EUR til udviklingssamarbejdsprojekter under Udenrigsministeriet i Ukraine til støtte for rehabilitering af ofre for Ruslands krig samt Ukraines eurointegrationsproces og -reformer

Udstyr fra statens brand- og redningstjeneste (hjelme, trykledere, rør, specielt beskyttelsesbeklædning til brandmænd osv.) og vigtigt materielt udstyr til Ukraines beredskabstjeneste

20 køretøjer og andre genstande fra statspolitiet og den statslige grænsevagt, herunder busser, droner, pansrede veste, hjelme, kemiske kostumer og sæt til fjernelse af skudspor, der er nødven-

dige for eksperternes arbejde på stedet

En bus fyldt med termisk undertøj, varmeelementer, støvler, sokker, generatorer osv. doneret af beboere i samarbejde med Forsvarsministeriet og *Virksomheder for Fred*

Sundhedsforbedringslejr for **24** ukrainske børn, hvis forældre - politibetjente - er ofre for krig

Det lettiske samfund og den ikke-statslige sektor

Lokale myndigheder (Riga, Valmiera, Ogre, Valka, Preiļi osv.) hjælper venskabsbyer i Ukraine

Et team af mikrokirurger fra Letland Ziedot.lv yder støtte til hospitaler ved at sende medicinsk udstyr, udstyr og lægemidler til en værdi af **2 000 000** EUR

5 900 000 EUR i humanitær bistand - mere end 100 laster til alle regioner i Ukraine i samarbejde med udenrigsministeriet (**4 200 000** EUR i humanitær bistand fra Ziedot.lv samt *Virksomheder for fred*, Viegli palīdzēt, *LIKTA*, *Dine venter* (Tavi draugi), *Til dig* (Tev), *Vores Rede* (Mūsu ligzda).

Lettiske journalister rejser til Ukraine for at rapportere om krigen
Letlands kompetente myndigheder indsamler beviser for krigsforbrydelser i Ukraine

Hjælp til krigsflygtninge

Letlands regering

Op til **116 000 000** EUR til handlingsplanen for støtte til flygtningeindkvartering betalt af staten i **60** eller **120** dage og måltider i **30** dage længere indkvartering for udsatte grupper
Personligt identitetsnummer tildelt ~ **45 000** civile i Ukraine;
~ **39 000** opholdsdokumenter (visa og opholdstilladelser) udstedt med ret til beskæftigelse

Fra den 1. januar 2023 udstedes der midlertidige opholdstilladelser til civile i Ukraine i en periode på to år

2152 Ukrainske civile er midlertidigt blevet indkvarteret i asylansøgercentret under kontoret for statsborgerskab og migrationsanliggender

11 310 Ukrainske civile er blevet indkvarteret med støtte fra lokale myndigheder

Garanteret mindsteindkomstillæg - **109** EUR (76 EUR for et familiemedlem)

272 EUR i kriseydelse til en voksen (190 EUR for et barn)

620 EUR i tilskud til nystartet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed (11 155 arbejdstagere og 121 ydelser til selvstændig erhvervsvirksomhed)

Under Den Europæiske Fond for Bistand til de Socialt Dårligst Stillede > **36 000** ukrainere: mindst 78 000 fødevarepakker, mindst **47 000** hygiejne- og husholdningsartikler, **7 600** pakker med undervisningsmaterialer

Gennemsnitlig månedlig børnepasningsydelse for ca. **450** børn, familietillæg for ca. 6 000 børn

enlig fødselsydelse til **111** nyfødte indtil december 2022

Handicap er blevet bestemt i Letland for **375** voksne og **97** børn, hvilket giver mulighed for at modtage støtte til at reducere konsekvenserne af handicap i form af ydelser og tjenester

En nødværge, der er udpeget til **1 000** uledsagede børn, og som betaler støtte til værgen

Over **737.000** gratis ture til ukrainske civile i regional offentlig transport

Lettelse af billetpriser for passagerer i de lokale myndigheder

— **11 000** ukrainske civile har fået 100 % rabat i Riga

Mere end **120** ukrainske civile er blevet registreret i taxachaufførregistret under lettere forhold

1260 konti åbnet gratis i *betalingssystemet Latvijas Pasts* for ukrainere

En stipendiefond for ukrainske studerende og forskere på op til **522 000** EUR til uddannelse og kontinuitet i den videnskabelige forskning

Et stipendium på **140** EUR til studerende på alle studieniveauer, der er indskrevet på offentlige eller private videregående uddannelsesinstitutioner i Letland

Ukrainske forskere, der har praktikophold eller er ansat i de lettiske videnskabelige institutioner og ikke modtager andre typer stipendier, modtager et forskningsstipendium på **900** EUR om måneden til gennemførelse af en videnskabelig undersøgelse

Ukrainsk national multifagstest i Riga, som blev bestået i august 2022 af mere end **200** ukrainske studerende, der planlagde at tilmelde sig bacheloruddannelserne på ukrainske universiteter

Fra og med det akademiske år 2021/2022 erhverver ukrainske børn uddannelse på det officielle sprog (lettisk) eller mindretals-sprog (Ukrainsk) i førskoleundervisning, grundskoleuddannelse og almen sekundær uddannelse.

Mindre ukrainske civile fortsætter med at erhverve tidligere lancerede erhvervsuddannelser

Der er udviklet en individuel studieplan for hvert ukrainsk barn / studerende

Uddannelsesinstitutioner modtager **finansiering på 257** EUR om

måneden til yderligere ansvar for lærere, der arbejder med ukrainske elever

50 EUR om året til indkøb af undervisningsmidler til hver uddannelsesinstitution, der underviser børn af ukrainske flygtninge
Sommerlejre for ukrainere i sommeren 2022

Oplysninger om uddannelse af ukrainske civile på uddannelsesinstitutionernes websteder

Uddannelsesinstitutioner i Letland indmelder: 1 496 børn i førskoleundervisning, 2 797 børn i den almene uddannelse, 110 elever i erhvervsuddannelser, 300 børn i sportsskoler og 317 elever i gymnasier..

Det lettiske samfund og den ikke-statslige sektor

Boliger, frivilligt arbejde, humanitær bistand, støtte, informationstilbud, kultur-, sport- og samfundsopbygningsaktiviteter, lettisk sprogindlæring, arrangementer for børn og unge mv.

Bred støtte til ukrainere i alle lokalregeringer i Letland

Donationer fra lettiske iværksættere > **2 000 000 EUR** —

hygiejneprodukter, små husholdningsapparater, varm suppe (Ziedot.lv) og individuel støtte i tilfælde af sygdom eller socialt akutte tilfælde for ukrainske familier - behandling, rehabilitering > 800 000 EUR doneret til offentlige mediers velgørenhedsmaraton "High Five!" til støtte for ukrainske flygtninge i Letland dod-pieci.lv

115 humanitære bistandssteder i Letland palidzibaskarte.lv

Gratis tilbud til ukrainske folk fra virksomheder og ngo'er propozycji.lv

Hjemmeside: Ukrainere i Riga

Rådgivning, vejledning og anden information om lejeboliger på: majasbegliem.lv

Internationale bidrag

7 297 277 EUR (Den Europæiske Fredsfacilitet, Den Internationale Bank for Genopbygning og Udvikling, Den Internationale Straffedomstol, FN's Børnefond, FN's Højkommissariat for Flygtninge, UN Women Ukraine, NATO's omfattende bistandspakke til Ukraine, Den Europæiske Organisation for Luftfartens Sikkerhed (EUROCONTROL), initiativet "Korn fra Ukraine" osv.)

3 lettiske virksomheder udvikler fælles rejseplatform

Tre lettiske virksomheder - Jana SCTA, Mobi/ity.de // Vered og Mobi // Y - har slået sig sammen om at udvikle en ny app til at forene offentlig transport og andre transportudbydere i en enkelt platform, hvilket giver brugerne mulighed for at planlægge deres rejse og betale den på ét sted.

Rumteknologi: En kun lidt kendt, men veludviklet sektor.

Letland har omkring 50 organisationer, der arbejder inden for rumområdet og leverer resultater i verdensklasse

Lettisk violinist udpeget som koncertmester for Berlin Philharmonic Orchestra

Vineta Sareika-Völkner er den første kvinde, der har en sådan position i det prestigefyldte tyske orkester

Raimonds Tomsons fra Letland blev kåret til verdens bedste sommelier (vintjener) i Paris

8 innovative fødevarer fra Letland.

Kraften af ærter, bønner og boghvede, insektprotein og nye produktionsteknologier - se på nogle af de nyskabelser, som lettiske fødevarerproducenter bringer på bordet:

Fiskeærter - Plantebaseret skaldyrsalternativ

Fremtidsskød - Plantebaserede kødalternativer

Vegantatøe - Kager uden mælkeprodukter

Gæret drik - gæret grøn boghvede drik

Carlos insekter - slik med insektprotein

Faba - Bønne-baseret slik og pålæg

Griksi - Boghvede snacks og blandinger heraf

Nutriboom-frysetørrede snacks og smoothieblandinger

Introduktion til Riga's Fine Restauranter samt til mere budgetvenlige steder at spise.

Vi introducerer 4 steder nu og 4 i næste nummer.

De tre kokkes restaurant ”Tam labam būs augt” (Det bliver godt at vokse)

De tre kokkes restaurant ”Tam Labam Būs Augt” er en åben køkken restaurant, der er elsket af både lokale og besøgende i Riga. Her kan du opleve det bedste af det moderne lettiske køkken, ledsaget af et udvalg af omhyggeligt udvalgte drikkevarer. Men det er ikke kun maden, der gør denne restaurant så speciel - den varme og indbydende atmosfære og det venlige og kyndige personale, vil gøre at du forlader stedet med et godt indtryk

Tornā iela 4

Ferma

Menuen på Ferma-restauranten er en fejring af de bedste lettiske regionale produkter. Med europæiske madlavnings-teknikker og originale opskrifter tilbyder restauranten en bred vifte af retter, fra traditionelle lettiske sild til lokalt dyrkede tigerrejer og bøffer fremstillet af omhyggeligt hængt lettisk oksekød.

Ferma, Valkas iela 7

Vinbar ”Garage”

Vinbar ”Garage” ligger i et af de mest trendy kvarterer i Riga - Berga Bazars. Restauranten har en moderne og indbydende atmosfære. Menuen indeholder en række traditionelle lettiske retter samt nogle moderne tilpasninger.

Garage, Elizabetes iela 83/85

Kolonāde. Mūsu stāsti...

Gæsterne kan nyde de fantastiske bybilleder i Riga på grund af restaurantens beliggenhed mellem [Frihedsmonumentet](#) og den [lettiske nationalopera](#). Denne restaurant er blevet et must-visit sted for gourmeter i Riga takket være sin udsøgte og sæsonmæssigt inspirerede gourmetmenu.

Kolonāde, Brīvības bulvāris 26

Ny platform for international jobsøgende i Riga

En ny digital platform ”arbejde i Riga” er blevet oprettet for at tackle arbejdsmangel i Letland ved at give værdifuld information om aspekter, der påvirker beskæftigelsen af udenlandsk arbejdskraft.

Kasakhiske forretningsfolk ser stort potentiale i samarbejde med Letlands store havne

Repræsentanter for havnene i Letland ser store muligheder i et samarbejde med Kasakhstan om at fragt til EU transporteres over land til Letland og her udskibes til resten af EU. Fragtmængden mellem de to lande var næsten firedoblet i 2022 sammenlignet med året før. Letland vil ligeledes kunne sende gods fra EU til Kasakhstan.

Ny udstilling vurderer Kārlis Ulmanis liv

En med spænding imødeset historisk udstilling åbnede for offentligheden 30. januar, og dens emne var et, der altid udløser voldsom debat blandt letterne: Kārlis Ulmanis.

I forskellige perioder har Ulmanis skabt meget forskellige reaktioner. En helt fra Letlands uafhængighed og en af fædrene til det lettiske demokrati. Han tog senere magten ved et kup og blev en fulgyldig autoritær, der ledede landet til et kort økonomisk boom, men i sidste ende ind i Letlands besættelse af Sovjetunionen og hans egen upåagtede død tusinder af kilometer fra sit hjemland.

Derfor ser nogle ham som helt, nogle ser ham som skurk, og mange ser ham som en blanding af de to.

[Baiba Kuške](#) (lettisk radio),
[Eng.LSM.lv](#) (offentlig tv)

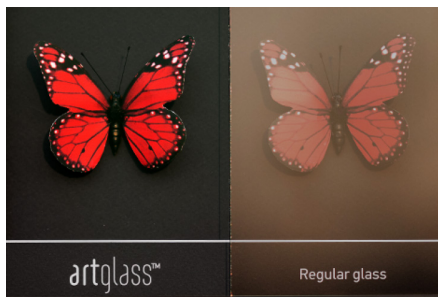

Fin desertkage af kartofler og uden mælkeprodukter.

Det lettiske konfekturfirma "Yneses Tortes" har omdannet den ydmyge rodgrøntsag til en nøgleingrediens til gode creme-dessertkager, som er veganske og mindre kalorierholdige end deres traditionelle, mælke-baserede kolleger.

Letland kan lave gennemsigtigt glas

Groglass er en af de få virksomheder i verden, der fremstiller glas med antireflekterende belægning, der bruges til indramning af kunstværker samt til mange andre formål. Tekno-

logien kan også sikre 99% UV-beskyttelse og mindre end 1% lysrefleksion, hvilket giver enestående billedklarhed. Starten på nanoteknologivirksomheden Groglass er forskningscenter Sidrabe, der opfandt en vakuumsprøjte-teknologi til glas

Ekspertter diskuterer Letlands rolle i Arktis

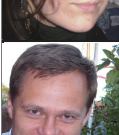
Seminaret ”Letland i Arktis” var den første diskussion om arktisk relaterede spørgsmål,

Med støtte fra Norge udvikles en duftoptagelsesenhed

En mobilenhed, der giver brugerne mulighed for at indsamle dufte, opbevare dem i specielle duftkapsler. Det er et af 45 projekter, der i øjeblikket er under implementering af Norwegian Financial Mechanism Entrepreneurship Program.

Bestyrelsen

	Kirsten Gjaldbæk Kongstedvej 12 2700 Brønshøj Formand	3871 1825 Kirsten.gjaldbaek@gmail.com
	Niels Bendix Knudsen Lille Havelsevej 86 3310 Ølsted Næstformand	mobil 4031 2345 nbendix@mail.com
	Dita Schultz Vestervej 4 4621 Gadstrup Eventkoordinator, Web supporter.	mobil: 4075 4680 dita.schultz@gmail.com
	Lis Nielsen Rosenlundsvej 8 3650 Ølstykke Redaktør	mobil 2344 4179 Lishazel18@gmail.com
	Holger Pyndt Degnemosé Alle 41 2700 Brønshøj Næstformand	holger.pyndt@gmail.com mobil 23633025
	Anda Dyrland-Parbst Horserød byvej 3 3000 Helsingør Kasserer og Webmaster	mobil 2016 0963 anda.parbst@gmail.com
	Peter Fjerring Frederik VI's Allé 6, 1th 2000 Frederiksberg Suppleant	mobil 2025 1783 peterfjerring@hotmail.com

Foreningen....

Foreningen Danmark-Letlands medlemsblad udsendes til alle medlemmer.

Indlæg og udklip er meget velkomne og sendes til redaktør Lis Nielsen (lishazel18@gmail.com). Vi kan ikke love at bringe alle indlæg, ligesom vi forbeholder os ret til at redigere i det indsendte. Vi ser gerne at artikler på engelsk eller lettisk er oversat når vi modtager dem.

Foreningen Danmark-Letland er stiftet i august 1992 i København af en kreds af private personer med interesse for Letland.

Formålet med foreningen er:

På alle måder at styrke og udvikle venskab mellem det lettiske og danske folk, samt oplyse om Letland.

Som medlem af foreningen kan optages enkeltpersoner, husstande, foreninger, virksomheder, kommuner, menigheder, organisationer mv. med interesse for dansk-lettiske relationer.

Foreningen er landsdækkende. De fleste arrangementer finder sted i Københavnsområdet, men der opfordres til lokalt arbejde også andre steder i landet.

Indmeldelse i Foreningen Danmark-Letland sker ved henvendelse/indbetaling til kasserer Anda Dyrhund-Parbst.

Foreningens girokonto er: 07 736 54

PS. Der bliver ikke udsendt girokort da det kun bruges af få. Bankoverførsel via netbank sker til:

Danske Bank, reg. 1551, konto 000 0773 654

Mærk venligst betalingen

”kont årstal navn” (kont 2020 P. Pedersen)

Årskontingent:

Enkeltpersoner	300 kr.
Husstande	400 kr.
Unge under 26 og pensionister	250 kr.
Organisationer m.m.	550 kr.

Nyttige adresser

Letlands Ambassade i Danmark,

Rosbæksvej 17, 2100 København Ø
Tlf. 3927 6000

embassy.denmark@mfa.gov.lv

www.am.gov.lv/copenhagen

Ambassadør: Inga Skujina

Ambassadørens sekretær Inese Buike

Rådgiver/diaspora Liga Usilenoka

House Manager: Valdis Bormanis

Den Danske Ambassade i Letland,

Pils iela 11, Lv-1863 Riga, Latvia

Tlf. +371 6722 6210

rixamb@um.dk, www.ambriga.um.dk

Ambassadør: Flemming Stender

fleste@um.dk

Konsul/Attaché:

+371 6722 6210 ext. 16 /mob. +371 2612 1002

Det Danske Kulturinstitut i Riga,

Mūkusalas iela 3, Riga, LV-1423, Letland

Tlf.+371 728 99 94

Tlf.+371 728 82 21

[mailto: dki@dki.lv](mailto:dki@dki.lv)

Leder: Simon Drewsen Holmberg.

Det Danske Kulturinstitut i København

Vartov, Farvergade 27 L, 2. sal, 1463 Kbh K

Adm. direktør Camilla Mordhorst

Tlf.: +45 5219 5116

mail@danishculture.com

Foreningens hjemmeside: www.danmark-letland.dk

Webmaster: Anda Dyrland-Parbst

Kode til at se seneste numre af bladet: vairalat

KALENDER for 2023

Onsdag 29-3-kl. 18 Møde i Østersø NGO netværket, Filips Kirkens menighedslokaler, Kastrupvej57
Tilmeld inden 24-3 til mail@bs-ngo.dk
Foredrag om situationen i Belarus v. Lizaveta Dubinka-Hushcha.

Søndag 23-4 kl. 14 Indkaldelse til **Generalforsamling** i Foreningen Danmark-Letland søndag den 23. april i KILDEN i Brøndbyøster, Nygårds plads 31. Se side 20.

København og Vejle repræsenteret ved marchen af kor i Riga ved Sangfestivalen

Rothko centeret i Dagaupils viser i foråret billeder af Jacques Chapiro. Foto taget af museet.